

SVEPET

Medlemsblad för Svensk Epidemiologisk förening (SVEP) nr 1, mars 2004

*Glöm inte att anmäla dig
till årsmötet!*

SVEPET är medlemstidningen för Svensk Epidemiologisk förening, och ges ut fyra gånger per år (mars, juni, september och december). Deadline för inlämnade bidrag är alltid den 25:e i månaden före utgivning.

Det är f.n. kostnadsfritt att annonsera i Svepet. Redaktionen förbehåller sig dock rätten att ändra i annonsernas layout så att de passar ihop med tidningens innehåll i övrigt.

Ansvarig utgivare
Finn Rasmussen
Inst. för folkhälsovetenskap
Karolinska institutet
171 77 Stockholm
Tel 08-51776592
Fax 08-51776529
finn.rasmussen@imm.ki.se

Redaktörer
Anna Axmon
Yrkes- och miljömedicin
Universitetssjukhuset
221 85 Lund
Tel 046-173960
Fax 046-173669
anna.axmon@ymed.lu.se

Johan Hallqvist
Institutionen för folkhälsovetenskap
Avdelningen för socialmedicin
Karolinska Institutet
171 76 Stockholm
Tel 08-51777981
johan.hallqvist@phs.ki.se

ISSN 1101-4385

Svensk Epidemiologisk Förening (SVEP) är en tvärvetenskaplig sammanslutning av personer verksamma inom epidemiologi eller angränsande områden. Medlemsavgiften är 125 kr/år.

Styrelse
Ordförande Finn Rasmussen
Sekreterare Magnus Kaijser
Kassör Lars Rylander

Medlemsskap och adressändring
Magnus Kaijser
Inst. för medicinsk epidemiologi
Karolinska institutet
171 77 Stockholm
Tel 08-51779175
magnus.kaijser@mep.ki.se

Internet
<http://www.svls.se/sektioner/svep/>

ORDföranden har ORDet

Det gångna året har präglats av flera viktiga frågor som kommer att få stor betydelse för epidemiologin i Sverige. En fråga som diskuterats gäller den nya organisationen för forskningsetikprövning. Från den 1 januari 2004 gäller en ny lag om etikprövning av forskning som avser människor. Förändringen är till stor del av organisatorisk och administrativ natur. De grundläggande etiska frågorna förblir de samma. Nytt är att man ska betala en avgift på 5 000 kronor per ansökan, vilket sannolikt kommer att bli kännbart för många. Om allt detta kan man läsa på Centrala etikprövningsnämndens hemsida: <http://www.forskningsetikprovning.se>.

Ganska nyligen fattade EU-parlamentet beslut om skapandet av en europeisk smittskyddsmyndighet med placering i Sverige. Svensk infektions-epidemiologi har redan idag en stark internationell ställning och detta beslut kommer utan tvekan att ge området ökat genomslagskraft. Man kan hoppas att nya smittskyddsmyndigheten får samma nära koppling till en medicinsk fakultet som Smittskyddsinstitutet har idag till Karolinska institutet.

Arbetsnamnet för den nya myndigheten är "European Centre for Disease Prevention and Control" förkortat ECDC. Enligt nuvarande plan skall centret vara operativt redan 1 januari 2005. Uppbyggnaden kommer att starta under 2004. I ett inledningsskede beräknas myndigheten få ett 70-tal anställda, varav ett tjugotal administrativ personal. Man kan räkna med att den kommer att växa, även om den knappast blir lika stor som USA:s smittskyddsinstitut i Atlanta (Centers for

Disease Control and Prevention) med 6 000 anställda.

Enligt professor Johan Giesecke, Smittskyddsinstitutet, kommer centret att få tre huvuduppgifter: 1) Att verka för en bättre samordning av det "rutinmässiga" smittskyddet inom EU, t ex när det gäller den löpande övervakningen av smittsamma sjukdomar, 2) Att samordna laboratorieresurserna inom EU, och 3) Att koordinera arbetet inom EU vid stora utbrott, misstänkt bioterrorism, etc. Områden i Sverige som nämnts som tänkbara lokaliseringssorter är Stockholm/Uppsala, Göteborg, Lund/Malmö och Umeå. Beslut om lokalisering väntas inom kort.

Jag vill avsluta med att påminna om att Svensk Epidemiologisk Förening har årsmöte i Göteborg den 22/4. Programmet ser mycket spännande ut! Det fokuserar på kvinnors hälsa och redovisas på annan plats i detta nummer. Ta därför tillfället i akt och anmäl Dig till årsmötet i Göteborg!

Finn Rasmussen
Ordförande

Posten och Svepet

Brakar ni läsa den reklam som trillar ner i er brevlåda där hemma? Och har ni i så fall lagt märke till att reklamen numera kommer i ett omslagsark med viss redaktionell text? Och att detta ark har en titel - Svepet? Ja, egentligen heter det PostenSvepet, men själva ordet "Posten" har man ersatt med postens logga. Den tidskrift ni just nu håller i handen (om ni inte läser på internet, förstås) heter som bekant även den Svepet. Inte nog med det, Svep har registrerat detta namn hos Patent- och Registreringsverket. Så huruvida Posten följer lagen när de kallar sina utskick "Svepet" är tveksamt.

Svepets redaktion har varit i kontakt med den ansvarige för PostenSvepet och fått beskedet att de kollat det eventuella patentintrånget med sina jurister, och från dessa fått klartecken. Vi nöjde oss med detta svar, eftersom det väl egentligen inte finns någon anledning att bråka om saken - risken för att någon skulle förväxla PostenSvepet med Sveps medlemstidning är väl minimal. Dock kan vi notera att ärendet tagits upp av en journalist som verkar mer förnärmat av intrånget än de som utsatts för det. Intresserade hänvisas till www.pressenstidning.nu/Article.jsp?article=4762.

Redaktörernas ruta

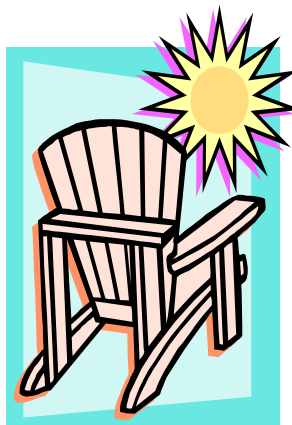
Solen har börjat titta fram (åtminstone här nere i Skåne) och i rabatterna dyker snödropparna och vintergäcken upp bredvid varandra. Även om man fortfarande plockar fram täckjackan när man skall bege sig utomhus känns det faktiskt som om våren är på väg. Och med våren följer naturligtvis Sveys vårmöte. I år hålls detta den 22 april i Göteborg, på temat Kvinnors hälsa. Vi utlovar många intressanta föreläsningar och förhoppningsvis givande diskussioner såväl i föreläsningssalen som i kaffepauserna. Programmet för vårmötet hittar du längre bak i Svepet. Där finns också en anmälningsblankett. Glöm inte att fylla i och skicka in denna före den 15 april!

Nätversionen av Svepet ökar ständigt i popularitet. Det mest frekvent lästa numret är hittills nummer 3 från 2003 - mer än 1 000 träffar redovisas för detta nummer! Som vi gjort reklam för tidigare finns det en mailinglista man kan gå med i för att få information om när nya nummer av Svepet finns tillgängliga på nätet. Observera att denna mailinglista är helt separat från den mailinglista som innehåller medlemmar i Sveg (och som man kan läsa om i en notis i detta nummer av Svepet)! Instruktioner för hur man går med på Svepets mailinglista finns på vår hemsida (<http://www.svls.se/sektioner/svep/svepet>). Tyvärr verkar det för närvarande vara problem med att gå med på listan. Vi håller på att undersöka vad detta problem kan bero på, och hoppas kunna lösa det snart.

Tidigare i år fattades i EU-parlamentet ett beslut om att EUs nya smittskyddsmyndighet skall förläggas till Sverige. Ordförande kommenterar detta i "Ordförande har ordet", och Lars Hagmar diskuterar i en läsvärd artikel vad placeringen av smittskyddsmyndigheten i Sverige kommer att innebära för landet och för svensk epidemiologisk forskning. Strax före pressläggning av Svepet kom beslutet från Regeringen att den nya smittskyddsmyndigheten kommer att förläggas i Stockholm län. Svepet kommer naturligtvis att framöver bevaka vad som händer med smittskyddsmyndigheten.

Vi fortsätter med våra arbetsplatsbeskrivningar - ett numera populärt inslag i Svepet. I detta nummer presenteras Livsmedelsverket, en myndighet som nog alla har hört talas om, men hur många vet egentligen vad det är för forskning som sker här? Läs beskrivningen på sidan 8 och du kan lägga ifrån dig Svepet något klokare än du var när du plockade upp tidningen! Värt att nämna, när vi ändå är inne på arbetsplatsbeskrivningarna, är att från och med nästa nummer av Svepet har detta inslag en alldeles egen redaktör: Anna Rignell-Hydbom från Lund. Läs mer om henne i notisen bredvid artikeln om Livsmedelsverket. Anna tillhör en förhoppningsvis växande skara av redaktörer som skall göra livet enklare för kvarvarande redaktör Anna Axmon när nu Johan Hallqvist lämnar Svepet. Är du intresserad av att vara med att påverka tidningens innehåll och utseende så tveka inte - kontakta redaktionen omedelbart!

Anna Axmon
Johan Hallqvist

Innehåll

ORDföranden har ORDet	2
Redaktörernas ruta	3
SVEPs verksamhetsberättelse 2003	4
Kallelse till SVEPs årsmöte 2004	4
Program för vårmötet 2004	5
SCB-data för epidemiologer	6
European Centre for Disease Prevention and Control - ett CDC i Sverige? ...	7
Vad gör en epidemiolog på Livsmedelsverket?	8
Presentation av ny redaktör	9
Biostatistik Öresund	11
Kursrapport: Workshop om surveymetodik för folkhälsundersökningar ..	12
Kursrapport: Analysis of ordinal data - a practical approach	13
Kursrapport: Evidence Based Medicine	13
Ny avhandling: Studies on sense of coherence, experienced chest pain, psychological well-being, and social support in coronary artery bypass grafting patients	14
Kommande kurser och konferenser	16

Verksamhetsberättelse

Svensk Epidemiologisk Förening 2003-2004

FÖRENINGEN

Medlemmar

Under året har 14 nya medlemmar valts in i föreningen och efter revidering av medlemsregistret består föreningen av 322 medlemmar.

Styrelsen

SVEP har under 2003-2004 haft följande styrelse: Finn Rasmussen (Stockholm), ordförande, Elisabet Wirfält (Malmö), vice ordförande, Lars Rylander (Lund), kassör, Magnus Kaijser (Stockholm), sekreterare, Lena Damber (Umeå), ledamot, Mats Lambe (Stockholm), ledamot, Gösta Axelsson (Göteborg), Kristina Jakobsson (Lund), ledamot, Jonas Björk (Lund), ledamot, Magnus Stenbeck (Stockholm), suppleant.

Valberedning

Valberedningen har bestått av Anders Ekbohm (Stockholm), sammanställande, Maria Albin (Lund) och Urban Janlert (Umeå).

Revisorer

SVEP har under året haft följande revisorer: Gösta Bluhm (Stockholm) och Ingemar Persson (Uppsala). Anders Nordlund (Linköping) har varit revisorssuppleant.

VERKSAMHETEN

Föreningsmöten

Vårmetet

SVEPs vårmöte 2003 hölls i jubileumsaulan i Malmö universitetssjukhus. Arrangör var Elisabet Wirfält och tema för mötet var "Befolkningsbaserade studier – en problemorientering". Årsmötet bjöd på ett rikt program som tog upp alltifrån initiering av stora kohortstudier till de etiska aspekterna av desamma. Mötet avslutades med en debatt under temat "Hur ska vi kunna bedriva befolkningsbaserade studier i framtiden?" Moderator för denna debatt var Per-Gunnar Holmberg från Dagens Medicin. Övriga deltagare var Lars Hagmar, Lars Janzon, Cecilia Magnusson, Tore Nilstun, Lennart Råstam och Birgitta Stegmayr.

Riksstämman

Vid Svenska Läkaresällskapets Riksstämma i Stockholm i november 2003 anordnade SVEP tre sektions-

symposier. Ett om effekterna av screening mot cervix- och bröstcancer, ett om rättvisa, kostnadseffektivitet och prioriteringar inom sjukvården samt ett om epidemiologins roll inom den kliniska forskningen. Symposierna var relativt välbesökta med som mest ett knappt hundratal deltagare. Då intresset för att delta med postrar under ett tag varit avtagande valde SVEP att inte anordna någon postersession vid årets riksstämma. SVEP fokuserar i stället på symposier.

Medlemstidningen

Under det gångna verksamhetsåret har Peter Allebeck och Annika Rosengren avgått som redaktörer för medlemstidningen Svepet. I deras ställe har Anna Axmon och Johan Hallqvist tillträtt och under året har Svepet utkommit med fyra mycket uppskattade nummer. Nya inslag i innehållet har bland annat varit relativt utförliga men ändå lättbegripliga presentationer av nya svenska epidemiologiska avhandlingar. Nytt för verksamhetsåret är också att Svepet numera är tillgänglig via nätet.

Styrelsearbetet

Styrelsen har haft 7 protokollförda möten under verksamhetsåret. Sex av dessa möten har varit telefonsammanträden. Ett heldagsmöte hölls i Lund den 9/10 2003. Förutom den övergripande administrationen av ekonomi, medlemsregister, symposier vid Läkaresällskapets riksstämma, årsmötet och liknande har styrelsen haft en fortlöpande diskussion av de nya lagarna om biobanker respektive etikprövning av forskning, SVEPs internationella samarbete samt andra ämnen av intresse och vikt för svensk epidemiologi. Liksom medlemstidningen Svepet så finns även protokollen från styrelsemötena tillgängliga via nätet.

INTERNATIONELLT SAMARBETE

Sedan några år tillbaka ingår SVEP tillsammans med ett flertal andra europeiska epidemiologiska föreningar i IEA:s European Epidemiology Federation (IEA-EEF). Finn Rasmussen deltog i federationens senaste möte i Toledo, Spanien den 4/10 2003. IEA-EEF har flera arbetsgrupper som bevakar forskningsetik, forskningsfinansiering inom EU i relation till rampro-

grammen samt Europeiska epidemiologikongresser. IEA-EEF ger också ut ett nyhetsbrev.

Finn Rasmussen
Ordförande

Magnus Kaijser
Sekreterare

2004-02-24

KALLELSE TILL ÅRSMÖTE - SVENSK EPIDEMIOLOGISK FÖRENING

22/4 2004 kl. 15.45 i föreläsningssal Karl Isaksson, Medicinargatan 16 A, Göteborg

Ärenden

1. Mötets stadgeenliga utlysande
2. Fastställande av dagordningen
3. Val av ordförande för årsmötet
4. Val av sekreterare för årsmötet
5. Val av två justeringsmän
6. Verksamhets- och revisionsberättelse
7. Ansvarsfrihet för styrelsen
8. Medlemsavgift
9. Val av styrelseledamöter
10. Val av revisorer och revisorsuppleanter
11. Val av valberedning
12. Övriga frågor

Magnus Kaijser
Sekreterare

Finn Rasmussen
Ordförande

Årsmöte för
Svensk Epidemiologisk Förening
Göteborg 22 april 2004

Tema: Med fokus på kvinnors hälsa

9:30-10:00 Samling med kaffe/te	Kvinnors kardiovaskulära hälsa / Annika Rosengren	14:35-15:45 Metodologiska aspekter på epidemiologiska studier av alkoholbruk hos kvinnor / Fredrik Spak
10:00-11:45 Introduktion / Gösta Axelsson	11:45-13:00 Lunch, Restaurang Lyktan	Hur ser den folkhälsovetenskapliga genusforskningen och undervisningen ut i Sverige? / Anne Hammarström
Kan man lita på observationsstudier? Exempel från Kvinnoundersökningen i Göteborg / Cecilia Björkelund	13:00-14:15 Hur tvillingstudier kan hjälpa oss att förstå kvinnors hälsa / Nancy Pedersen	15:45-16:45 Svensk Epidemiologisk Förenings Årsmöte
Levnadsvanor, kroppstorlek och självkänsla bland svenska tonårflickor i COMPASS / Finn Rasmussen	Vad gör vi när fall-kontrollstudier och kohortstudier ger olika resultat? Exempel från studier av kaffe-konsumtion och reproduktionsstörningar / Dag Thelle	
Hur har kvinnlig reproduktiv hälsa förändrats de senaste 20 åren? / Ian Milsom	14:15-14:35 Kaffe/te	

Anmälan till SVEPs årsmöte 2004

- Jag kommer till SVEPs årsmöte den 22/4 2004
- Jag är doktorand och betalar en mötesavgift på 200 kr
- Jag är inte doktorand och betalar en mötesavgift på 400 kr
- Jag vill ha vegetarisk lunch

Namn: .....

Adress: .....

Telefon: .....

E-mail: .....

Årsmötet äger rum torsdagen den 22 april i föreläsningssal Karl Isaksson, Avd för Miljömedicin, Sahlgrenska Akademin vid Göteborgs universitet, Medicinargatan 16A.

Betala in mötesavgiften före den 15/4 på postgironummer 4403 169-8. Använd helst inbetalningskort, ange namn samt att avgiften gäller SVEPs årsmöte 2004. Anmälan är bindande. Om flera per-

soner anmäls samtidigt från en och samma institution eller klinik ska alla namn anges. I mötesavgiften ingår lunch samt kaffe förmiddag och eftermiddag.

Blanketten finns även tillgänglig i pdf-format på SVEPs hemsida (www.svls.se/sektioner/svep).

Faxa eller skicka anmälningsblanketten till: Gösta Axelsson,

Avd för miljömedicin, Göteborgs universitet, Box 414, 405 30 Göteborg.

Tel: 031 – 773 36 11

Fax: 031 – 82 50 04

gosta.axelsson@envmed.gu.se

SCB-data för epidemiologer

Kerstin Fredriksson, Arbetsmiljöstatistik SCB
kerstin.fredriksson2@scb.se

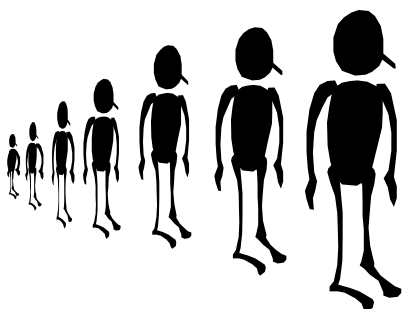

SCB är en guldgruva för forskare. Det är ett intryck som mina tre år på enheten för arbetsmiljöstatistik har givit, och jag ser med glädje fram emot att hjälpa mina tidigare forskarkollegor att upptäcka detta.

Sverige har unika möjligheter att förse forskare med mikrodata, av-identifierade uppgifter, om individer och företag. De data som finns på SCB är i dag mycket omfattande och ger stora möjligheter att skapa långa tids-serier. SCB har både register som omfattar hela befolkningen och sådana som enbart omfattar vissa delar av befolkningen. Registerdata kan kompletteras med uppgifter från urvalsundersökningar inom olika områden.

Vad finns då för typer av register som lämpar sig för epidemiologiska studier? Det man i första hand tänker på är de möjligheter som finns att följa individer under längre tidsperioder. Ett exempel är databasen LOUISE som omfattar alla personer från 16 år, där finns uppgifter om bl. a. inkomster, arbetsställe, födelseort, bostadsort, yrke och utbildning från 1990 och framåt.

Under våren utvecklar SCB i samarbete med Riksförsäkringsverket och Vinnova en databas med inriktning mot longitudinella studier av i första hand sjukfrånvaroproblematiken. Denna databas kommer att förbättra möjligheterna att analysera t.ex. vad som ligger bakom den kraftiga ökningen av sjukfrånvaron i Sverige under senare år. Uppgifter om yrke, arbetsställe och inkomstslag ger goda möjligheter att analysera om t.ex. vissa yrkesgrupper eller vissa typer av arbetsplatser har speciellt höga sjuktal.

Bland urvalsundersökningar kan nämnas undersökningarna om arbetsorsakade besvär och om arbetsmiljö. Båda dessa undersökningar görs på uppdrag av Arbetsmiljöverket och ingår i Sveriges officiella statistik. Dessutom görs återkommande undersökningar om situationen för funktionshindrade på arbetsmarknaden. Till samtliga dessa undersökningar finns även tillgång till bakgrundsinformation avseende arbetsmarknadsfrågor. Uppgifter från urvalsundersökningarna kan för en särskild forskningsstudie kompletteras med information som finns i registren. Det förutsätter dock att syftet med studien överensstämmer med det syfte som uppgifterna till urvalsundersökningen ursprungligen samlades in för.

SCB:s register kan också användas som underlag för att dra urval till olika typer av enkät- eller intervjuundersökningar. För att underlätta för uppgiftslämnarna kan enkätsvaren kompletteras med uppgifter som finns i registret. Uppgiftslämnarna ska givetvis informeras i förväg om detta. Som ytterligare ett undersökningsalternativ kan nämnas kohortstudier där en identifierad population följs genom upprepade datainsamlingar och genom uppföljning med hjälp av registerdata.

Data om enskilda som finns vid SCB lyder under sekretesslagstiftningen vars huvudsyfte är att skydda enskildas integritet. Därför kan SCB inte lämna ut uppgifter för annat än statistikändamål och forskning. I princip lämnar SCB inte ut identifierbara uppgifter överhuvudtaget. Forskningsprojekt som innebär att känsliga uppgifter, t.ex. uppgifter om hälsa, behandlas skall vidare först ha godkänts av en forskningsetisk nämnd. Inom dessa ramar försöker vi hjälpa forskare att få tillgång till data för var och ens olika behov. Varje förfrågan behandlas

enskilt. Sambearbetning av register som finns vid SCB eller med externa register kan ske sedan en prövning gjorts om detta är möjligt enligt gällande lagstiftning.

Det från forskarhåll ökade behovet av tillgång till statistiska mikrodata har uppmärksammats inom SCB. Under det senaste året har en teknisk lösning utarbetats som innebär en enklare, säkrare och mer flexibel tillgång på mikrodatauppgifter för forskare.

Jag hoppas att detta gjort många nyfikna och jag fungerar gärna som kontaktperson för den som är intresserad att komma med förfrågningar. Det är fantastiskt vilka möjligheter som finns!

Course in Statistical Practice in Epidemiology using R

Tartu, Estonia
29 May - 4 June 2004

Aimed at young statisticians and epidemiologists wishing to broaden their epidemiological skills, in particular with respect to practical statistical analysis. Participants will gain access to the versatile analysis tool R, which has good analytical in particular graphical capabilities.

Participants are required to have a fairly good understanding of statistical principles and some familiarity with epidemiological concepts. The course will be mainly practically oriented with more than half the time at the computer.

Price: 400 EUR. (200 EUR for non-EU countries).

Application deadline: 1 April 2004.

Further information can be found at: <http://www.biostat.ku.dk/~bxc/SPE>

European Centre for Disease Prevention and Control - ett CDC i Sverige?

Lars Hagmar, Yrkes- och miljömedicin LU

lars.hagmar@ymed.lu.se

I mitten av februari i år tog EU-parlamentet det formella beslutet att lokalisera den nya myndigheten European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC) till Sverige. Detta var en bekräftelse av den uppgörelse som EUs utrikesministrar gjorde redan i höstas. Regeringen förväntas fatta beslut om var i Sverige som den nya myndigheten skall lokaliseras vid regeringssammanträdet sista veckan i februari. Under den senaste månaden

har den ansvarige ministern, Morgan Johansson, uppvaktats av representanter från Stockholm, Malmö/Lund, Göteborg och Umeå som försöker övertyga honom och regeringen om det kloka att förlägga myndigheten till just deras ort. På det inofficiella planet pågår det naturligtvis parallellt ett intensivt arbete med kontakter och påtryckningar i samma syfte. Vad är då ECDC och varför är alla så intresserade av det lokaliseras till deras egen region?

Enligt det beslutsunderlag som EU-kommissionen tillställde parlamentet skall ECDC ha till huvuduppgift att analysera, bedöma och agera mot hälsorisker som hotar medlemsstaterna. Centret skall verkas som ett "center of excellence" och erbjuda expertråd till EU-kommissionen och de enskilda medlemsstaterna. Till att börja med skall man koncentrera sig på hälsorisker från smittämnen men så snart det är möjligt utvidga verksamheten till att även omfatta hälsorisker associerade med andra folkhälsoproblem och förebyggande hälsovård. Mer specifikt skall man ägna sig åt att:

- Skapa nätverk mellan medlemsstaternas organisationer och de individer som redan verkar inom centrets intresseområde, genom att övervaka vissa

sjukdomar och smittämnen, att underhålla och utvärdera databaser för epidemiologisk övervakning, att förmedla analysresultaten till medlemsstaterna och kommissionen och att gynna samarbetet mellan expertlaboratorier och tillse att unionens kapacitet för mikrobiologisk diagnostik klarar exceptionella tillfällen.

- Stödja vetenskap och undervisning, genom att stödja kommissionen och medlemsstaterna med oberoende vetenskaplig utvärdering och teknisk support, vid behov starta vetenskapliga studier för att kunna besvara aktuella frågeställningar, vid varje tillfälle tillhandahålla bästa tänkbara vetenskapliga expertis underhålla och samordna träningsprogram för medlemsstaternas specialister särskilt inom områdena epidemiologisk övervakning och undersökning på fältet och tillhandahålla sakkunnigutlåtanden av vetenskaplig klass.

- Vid behov bistå kommissionen, medlemsstaterna eller internationella organisationer med teknisk hjälp när ett hot mot hälsoläget föreligger.

- Identifiera okända uppdykande hot, genom att centret systematiskt övervaka, samla och analysera data, tillhandahålla teknisk expertis till kommissionen och medlemsstaterna för att hantera pandemiska hot och bidra med experthjälp för bedömning av interventionsstrategier som t ex vaccinationskampanjer.

- En annan huvuduppgift för centret blir att koordinera, validera, analysera data samt sprida resultat och slutsatser tillbaka till kommissionen och medlemsstaterna.

- Informera och kommunicera, genom att regelbundet publicera sin riskbedömning och ansvara för att metoder och vägar finns utarbetade för att adekvat information snabbt och effektivt skall nå berörda parter.

ECDC förutses starta med ca 35 anställda år 2005 och öka till ca 70 två år senare. Fullt utbyggt räknar man med knappt 100 anställda, dels specialister som epidemiologer, folkhälsoexperter, mikrobiologer, logistik och kommunikatörer (medical writers), dels administratörer.

Hur betydelsefullt ECDC kommer att bli får framtiden utvisa, likaså om perspektivet successivt verkligen kommer att vidgas från rena smittskyddsfrågor till bredare folkhälsofrågor. Om ECDC verkligen kan utvecklas till ett europeiskt CDC kan det få stor betydelse som stimulans för svensk epidemiologisk forskning, oavsett till vilken ort regeringen väljer att förlägga ECDC.

Smittskyddsmyndigheten till Stockholm

Den 26 februari beslöt regeringen att det europeiska centrumet för förebyggande och kontroll av sjukdomar skall ligga i Stockholms län. De kriterier som i första hand var vägledande för valet av i vilken stad centrumet skulle lokaliseras var bl.a. goda kommunikationer till ett stort antal destinationer inom EU, tillgång till funktionella och välbelägna lokaler, goda förutsättningar för personal vid myndigheten och deras medföljande, samt närhet till en stimulerande vetenskaplig miljö och relevanta faciliteter.

“Sverige ligger långt fram när det gäller forskning kring folkhälsofrågor och smittskydd, och därför finns det flera platser i landet som kan erbjuda goda förutsättningar för den nya myndigheten. Men vid en samlad bedömning finner dock regeringen att de mest lämpliga förutsättningarna finns i Stockholm” säger folkhälso- och socialminister Morgan Johansson.

Vad gör en epidemiolog på...

Livsmedelsverket

Åke Bruce
akbr@slv.se

Livsmedelsverket är central tillsynsmyndighet för frågor som gäller livsmedel inklusive dricksvatten. Livsmedelsverket ska i konsumenternas intresse verka för säkra livsmedel av hög kvalitet, redlighet i livsmedelshandlingen och bra matvanor. Redlighet i livsmedelshandlingen innebär att konsumenterna ska kunna lita på märkningen vad gäller t.ex. livsmedels sammansättning, vikt, hållbarhet och ursprung. Genom besiktningsveterinärorganisationen svarar verket för köttbesiktningen i landet.

Livsmedelsverkets uppgift är att:

- Utarbeta normer (regler) inom livsmedelsområdet
- Utöva tillsyn enligt livsmedelslagen samt leda och samordna livsmedelstillsynen
- Informera om utvecklingen på livsmedelsområdet
- Bistå regeringen och medverka i EU-arbetet och annat internationellt arbete på livsmedelsområdet
- Genomföra utredningar och praktiska vetenskapliga undersökningar om livsmedel och matvanor samt utveckla metoder för livsmedelstillsynen
- Informera konsumenter och intressenter i livsmedelskedjan om gällande regelverk och om andra viktiga förhållanden på livsmedelsområdet
- Verka för en utveckling av landets skolmåltider.

Livsmedelsverkets arbete ska i så stor utsträckning som möjligt grundas på internationellt samarbete, särskilt inom EU. Verket är indelat i fem avdelningar: Forskning och utveckling, Information och nutrition, Tillsyn, Regler, och Administration.

Livsmedelsverket har inte anställt någon regelrätt epidemiolog. Däremot finns det bland personalen, främst bland toxikologer och nutritionister, flera med viss utbildning i epidemiologi och/eller statistik. När det gäller beskrivningen av vår verksamhet har jag valt projekt mm som har någon koppling till epidemiologin, antingen genom att vi använder andras resultat, deltar

i undersökningar eller tillhandahåller databaser mm som kan användas i undersökningar på annat håll.

Livsmedelsverket omsatte under budgetåret 2002 cirka 317 miljoner kronor. Summan fördelade sig med 37 procent på besiktningsveterinärorganisationen, 19 procent på forskning och utveckling, 26 procent på tillsyn, 17 procent på normgivning, 7 procent på information och 4 procent på övrigt. Antalet anställda var cirka 507. På hemsidan (www.slv.se) finns ständigt uppdaterad information om bl.a. FoU verksamheten. En årlig redogörelse återfinnes på Uppsala Livsmedelscentrums (ULCs) hemsida (www.ulc.slu.se).

Forsknings- och utvecklingsavdelningen består av fyra enheter: Mikrobiologiska enheten, kemiska enheten 1, kemiska enheten 2 samt toxikologiska enheten.

Mikrobiologiska enhetens verksamhet är indelad i tre verksamhetsområden: metodutveckling, riskvärdering, och stöd till externa laboratorier. Dessutom har enheten ett laboratorium som är ackrediterat för ett tjugotal mikrobiologiska analysparametrar. Vid enheten arbetar 26 personer.

Kartläggning av sjukdomsframkallande mikroorganismer i livsmedel utgör en viktig del i riskvärderingsprocesser. Med hjälp av dessa kartläggningar och modeller för prognosmikrobiologi kan kvantitativa riskvärderingar utföras. Dessa är i sin tur nödvändiga underlag för mikrobiologiska riktvärden och andra kontrollinsatser. Den kartläggande verksamheten ger också viktig information för identifiering av

faror och förebyggande åtgärder i livsmedelsproduktionen och är därmed ett verktyg för en effektivare tillsyn.

De data som används i riskvärderingar måste vara framtagna på ett kvalitetssäkrat sätt. Enhetens metodutvecklingsarbete utgörs bl. a. av valideringar av konventionella mikrobiologiska metoder för livsmedel och dricksvatten.

Den huvudsakliga verksamheten för kemiska enheten 1 är kunskapsuppbyggnad, metodutveckling för analys av bekämpningsmedelsrester i frukt, grönsaker och vatten samt metodutveckling och analys av läkemedelsrester i animaliska prov. I mindre omfattning pågår också arbete med kunskapsuppbyggnad och analys av naturliga gifter t.ex. akrylamid, glykoalkaloider i potatis samt nitrosaminer. Enheten ger även stöd till den offentliga kontrollen av bekämpningsmedelsrester i vegetabilier och restsubstanskontrollen. Vid enheten arbetar 31 personer.

Kemiska enheten 2 analyserar livsmedel och bedriver metodutveckling och kunskapsuppbyggande verksamhet inom följande områden: främmande ämnen, metaller, organiska miljögifter, myko- och algtoxiner, specifika DNA element och proteiner för identifiering av allergener, modifierade organismer och djurslag, samt vitaminer, kolhydrater och fetter/oljor. Kemiska enheten 2 ansvarar för Livsmedelsverkets allergiinformation. Drygt 30 personer arbetar vid enheten.

Arbetet med kvalitetssäkring är ett prioriterat område. Enheten deltar aktivt i det internationella arbetet med att ta fram relevanta valideringsrutiner. En manual för hur man använder referensmaterial vid kvalitetssäkring av sina analysdata har utarbetats. Allvarliga allergiska reaktioner mot mat kartläggs genom bl.a. analys av misstänkta livsmedel. Kunskaperna ligger till grund för åtgärder för att minimera riskerna för de allergiska konsumenterna.

Enheten koordinerar ett kvalifikationsprövningsprogram för metaller och näringsämnen. Fettsyror, vitaminer och kolhydrater analyseras i olika livsmedelsgrupper till stöd för livsmedelsdatabasen. En stor under-

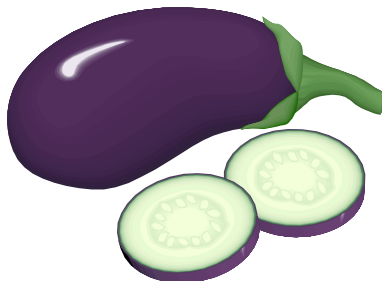

sökning av metaller och arsenik i fisk pågår. Syftet är att få underlag för omvärdering av gränsvärden för Pb, Cd och Hg. För As görs också en speciering av den oorganiska delen. Detta kan ligga till grund för framtida gränsvärden som avser den toxiskt verk-samma beståndsdelen (dvs. inorganica As). För att studera eventuella regionala skillnader för organiska miljögifter i bröstmjolk har ett antal bröstmjölksprover från förstföderskor i Göteborg analyserats med avseende på PCB, klorpesticider och PBDE (bromerade flamskyddsmedel).

Toxikologiska enhetens uppgift är att identifiera och värdera risker med skadliga ämnen i livsmedel, inklusive dricksvatten. Faktaunderlaget hämtas framförallt från den vetenskapliga litteraturen eller dokumentation som tagits fram av industrin, men även från egna vetenskapliga studier. Arbetet sker både på nationell och internationell nivå. Exempel på större verksamhetsområden är bekämpningsmedel, kontaminanter, kosttillskott och hälsokost, material i kontakt med livsmedel, naturliga gifter, nya livsmedel, tillsatser/aromer och veterinärmedicinska preparat. Riskvärderingarna är grunden för Livsmedelsverkets åtgärder i form av gränsvärden, kontroll och tillsyn, kostrekommendationer och in-

formation. Toxikologiska enheten har ca 20 personer anställda.

Nutritionsarbetet vid Livsmedelsverket bedrivs vid Avdelningen för Information och Nutrition. Fjorton personer vid avdelningen arbetar för närvarande med nutritionsfrågor.

Livsmedelsdatabasen är en grund för all annan nutritionsverksamhet på Livsmedelsverket och för mycket av det kost och hälsa arbete som bedrivs i Sverige, och har p g a ett ekonomiskt ansträngt läge varit föremål för många diskussioner både inom och utanför Livsmedelsverket under de senaste åren. En referensgrupp har bildats bestående av forskare som i sin forskning använder livsmedelsdatabaser, har internationell erfarenhet av livsmedelsdatabaser samt god insikt i nuvarande och framtida behov av ut-

veckling av livsmedelsdatabasen. Sedan ett år tillbaka är livsmedelsdatabasen fritt tillgänglig på Livsmedelsverkets webb-plats.

Livsmedelsverket har deltagit i en Nordisk-baltisk undersökning om konsumtionen av grönsaker, frukt, potatis, bröd och fisk som genomfördes under våren 2002. En valideringsstudie av enkätfrågor för att mäta bl.a. matvanor och fysisk aktivitet har genomförts. Avsikten är att frågorna skall användas nationellt och av landstingen för att följa upp bl.a. folkhälsomålen.

Livsmedelsverket genomför under 2003 en nationell kostundersökning bland barn. Undersökningen är en kartläggning av barnens matvanor. De utvalda åldersgrupperna är 4-åringar och barn i årskurs 2 och 5 (8 respektive 11 år). Valet av åldersgrupper är gjort med utgångspunkt från vilka grupper det gjorts få studier på, vilka som kan vara av intresse med tanke på överviktsproblematiken samt behov av kostdata för intagsberäkningar för riskbedömningar. Undersökningen består av fyra dagars kostregistrering och en enkät med olika bakgrundsdata och kompletterande uppgifter om konsumtionsvanor för vissa livsmedel. Två tusen skolbarn rekryteras klassvis. Fyraåringarna rekryteras individuellt.

KAROLINSKA INSTITUTET
Department of Medical Epidemiology
and Biostatistics

Karolinska Education AB

Everything you need to know about causal inference

Basic Concepts of Statistical Inference for
Causal Effects in Experiments and
Observational Studies, June 16-18, 2004

Lecturer: Professor Donald B. Rubin, Department of
Statistics, Harvard University

Take this unique opportunity to take part in this course
and listen to one of the world's most prominent bio-
statisticians, during his visit in Sweden.

For course information and registration, log in to
www.karolinskaeducation.ki.se - your connection to
cutting edge.

KAROLINSKA
EDUCATION AB

Ny redaktör för arbetsplatsbeskrivningar: Anna Rignell-Hydbom

Anna Rignell-Hydbom är doktorand
på yrkes- och miljömedicin i Lund.
I sitt doktorandprojekt undersöker hon
om exponering för miljögifter, som tex
PCB och dioxiner, via konsumtion av
fet Östersjöfisk kan resultera i nedsatt
fertilitet hos män med ovanligt hög
fiskkonsumtion (yrkesfiskare).

Innan Anna kom till yrkes- och miljö
medicin arbetade hon som barn-
morska på Universitetssjukhuset i
Lund. Hon har även undervisat på
vårdskola och vårdhögskola.

Från och med
nästa nummer
av Svepet (som
utkommer i juni)
är Anna ansvarig
för arbetsplatsbe-
skrivningarna. Är
du intresserad av
att berätta om din
arbetsplats för
övriga medlem-
mar i Sveg kan du

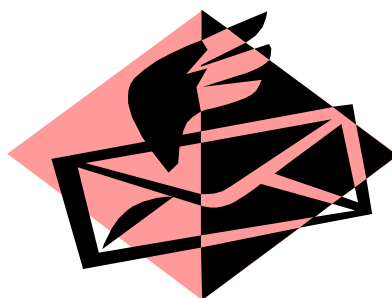
kontakta Anna på telefon 046 - 177280
eller e-post anna.rignell-hydbom@ymed.lu.se.

Svep vill skicka e-post till dig!

För att lättare och snabbare kunna kommunicera med medlemmarna i Svep har föreningen numera ett elektroniskt medlemsregister innehållande e-post-adresser till de medlemmar som anmält sig till registret. Är du inte en av dessa anmäl dig redan idag!

Genom att etablera ett e-post-register kan Svep i framtiden elektroniskt skicka ut tex information om när det är dags att betala medlemsavgiften, kallelse till årsmöten och program för våra sessioner på riksstämman. Att distribuera denna information via vanlig post är naturligtvis betydligt mer kostnadskrävande och inte alls lika tidseffektivt.

En tanke med e-post-registret är också att i framtiden kunna förmedla en tjänst åt aktörer som av någon anledning vill komma i kontakt med Sveriges alla epidemiologer. Detta kan tex handla om inbjudan till kurser och konferenser, eller annonser om lediga

platser. I sådana fall skall annonsen först godkännas av ordförande och därefter skickas ut till listan från Svep. E-post-registret kommer aldrig att säljas, ej heller kommer dess innehåll att göras känt.

För att komma med i Sveps elektroniska medlemsregister skickar du ett mail med din e-post-adress till anna.axmon@ymed.lu.se. Ange "e-post-adress till Svep" i subject/ämnesraden.

Svepet söker fler redaktörer!

Pga ett hektiskt arbets- och privatliv kommer Johan Hallqvist att avgå som redaktör för Svepet, och jag behöver någon eller några som kan ersätta honom. Det jag behöver hjälp med är framför allt:

- Att hålla ett öga på vem som disputerar på epidemiologiska avhandlingar, och inbjuda dessa att skriva sammanfattningar till Svepet.
- Att titta igenom Sveps medlemsförteckning och inbjuda medlemmar att skriva om sina arbetsplatser.
- Att hålla koll på vilka kurser och konferenser som är av epidemiologiskt intresse så att Svepet kan erbjuda en fullständig sammanställning av dessa, men även inbjuda deltagare i dessa kurser och konferenser att skriva rapporter till Svepet.
- Att komma med idéer och uppslag om andra ämnen vi kan ta upp i Svepet!

Jag kan tänka mig att en och samma person kan åta sig samtliga uppdrag, men också varje uppdrag får sin egen redaktör.

Vill du ha mer information, eller kanske rent av anmäla dig som redaktör med en gång, kontakta mig på e-post anna.axmon@ymed.lu.se eller telefon 046-173960.

Anna Axmon
Redaktör

Gratis epi-läsning!

The European Journal of Epidemiology har nyligen tillkännagjort att deras samtliga nummer från 2003 och 2004 har gjorts tillgängliga på nätet. Helt kostnadsfritt! Ar du alltså intresserad av lite gratis epi-läsning rekommenderar vi att du surfar in på <http://www.kluweronline.com/issn/0393-2990/contents>.

Norsk Epidemiologi

Norsk Epidemiologi heter tidning som Sveps norska systerförening, Norsk Forening for Epidemiologi (NOFE), ger ut. Tidningen kommer vanligtvis ut två gånger per år, och merdelen av artiklarna i varje nummer är relaterade till ett specifikt ämne eller problemområde.

Utöver de ordinarie nummerna utkommer man med ett årligt supplementnummer med referat från föreningens årliga konferens, samt med ett varierande antal supplementnummer bestående av doktorsavhandlingar.

Sedan 1995 läggs de ordinarie nummerna av Norsk Epidemiologi ut på NOFEs hemsida. Adressen dit är <http://www.medisin.ntnu.no/ism/nofe>. Besök gärna sidan, och passa på att läsa det senaste numret som handlar om statistiska metoder i epidemiologi.

Norsk forening for epidemiologi

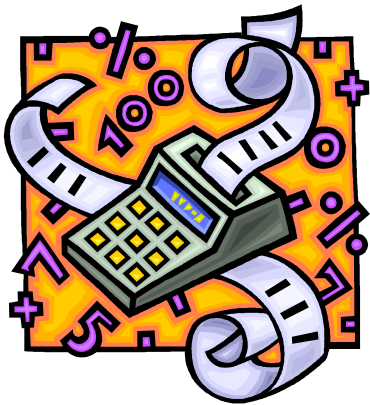
Biostatistik Øresund

Ulf Strömberg, Yrkes- och miljömedicin LU
ulf.stromberg@ymed.lu.se

Jonas Björk, RSKC Lund
jonas.bjork@skane.se

Biostatistik Øresund är ett nätverk för biostatistik i Øresundsregionen, som initierades hösten 2002. Nätverket fungerar som ett forum för samarbete och utbyte av erfarenheter över Øresund. En viktig uppgift är att samordna kurser inom biostatistik och epidemiologisk metodik. Epidemiologer kan dra nytta av ett utökat kursutbud på såväl den svenska som danska sidan av Øresund.

Biostatistik Øresund formades vid ett möte i Köpenhamn den 31 oktober 2002. Över 50 biostatistik ier inom såväl universiteten som industrin deltog i mötet. Den biostatistiska verksamheten vid universiteten i Lund/Malmö och Köpenhamn, samt vid de stora läkemedelsföretagen Novo Nordisk och Astra Zeneca, presenterades i korta föredrag. Vid Köpenhamns universitet är biostatistisk forskning och utbildning koncentrerad till en biostatistisk avdelning inom den medicinska fakulteten, som leds av professor Niels Keiding. Lunds universitet har däremot ingen motsvarande avdelning med förankring i den medicinska fakulteten. En stor del av mötet ägnades åt diskussioner kring framtida behov av kurser.

En styrgrupp för Biostatistik Øresund bildades vid det första mötet, med uppgiften att driva det biostatistiska samarbetet mellan universitet och industri tvärs över Øresund vidare, framförallt avseende samordning av kurser och informationsspridning. Styrgruppen har sammanträtt vid flera tillfällen (7 gånger hittills). Arbetet har givit konkreta resultat; bland annat har en särskild kurs (*Analysis of ordinal*

data; a practical approach - se rapport på nästa sida) anordnats av Biostatistik Øresund och en informativ hemsida har byggts upp (<http://www.mva.org/biostatistics>).

Samordning av kurser är en viktig uppgift för Biostatistik Øresund. På den danska sidan finns ett bra kursutbud i biostatistik inom den medicinska fakulteten. Utbudet omfattar såväl grundläggande kurser i biostatistik och epidemiologisk metodik som mer avancerade biostatistiska kurser. På den svenska sidan är utbudet mer begränsat. Inom den medicinska fakulteten erbjuds basala kurser i medicinsk statistik, medan andra fakulteter i Lund ger avancerade kurser i statistik, men i regel utan förankring i medicinsk forskning. Det större danska kursutbudet är attraktivt för sydsvenska forskare och forskarstuderande med inriktning mot biostatistik eller epidemiologisk metodik. Förutom att sprida information om befintliga kurser ska Biostatistik Øresund även anordna egna kortare kurser som efterfrågas särskilt. Vi på den svenska sidan kommer att ta huvudansvaret för arrangemangen av sådana kurser. En kortkurs har redan hållits (*Analysis of ordinal data; a practical approach* - 3 dagar). Vår ambition är att Biostatistik Øresund anordnar 1-2 kortare, särskilt efterfrågade kurser per år.

Flera av kurserna i biostatistik i epidemiologisk metodik som ges kring Øresund är av klart intresse för epidemiologer. I Danmark kommer en forskarskola i biostatistik att startas

upp i år, och dess stipendiater, som rekryteras från såväl privat som offentligt arbetsliv, kommer att ägna sig åt forskarutbildning på deltid. Man kan vänta flera stipendiater med epidemiologisk profil. Ansvariga för kursutbudet för den danska forskarskolan kommer att samverka med Biostatistik Øresund. Därigenom kommer nya kurser i epidemiologi, särskilt epidemiologisk metodik, att aktualiseras, vilket är något som också sydsvenska forskarstuderande med inriktning mot epidemiologi kan dra nytta av.

Medicon Valley Academy (MVA) är en regional svensk/dansk nätverksorganisation för biomedicinsk forskning. MVA har hjälpt Biostatistik Øresund på ett utmärkt sätt, framförallt när det gäller etablering och underhåll av nätverkets hemsida (<http://www.mva.org/biostatistics>). På hemsidan finner Du bland annat adresser till nätverkets styrgrupp, information om kurser och andra aktiviteter inom Biostatistik Øresund, intressanta länkar och anställningsannonser. Tanken är att hemsidan ska fungera som en portal för biostatistik i Øresundsregionen. Länka därför till vår hemsida och besök den regelbundet!

Nyhetsbrev från IEA EEF

The International Epidemiology Association (IEA) har sin hemsida på www.IEAweb.org. Härifrån kan man klicka sig vidare till sektionen European Epidemiology Federation (EEF).

Med lite ojämna mellanrum ger IEA EEF ut nyhetsbrev som behandlar ärenden vilka kan vara intressanta för medlemmarna, men även för epidemiologer i största allmänhet. Är man intresserad av att läsa höstens/vinterns nyhetsbrev kan man klicka sig vidare från EEFs hemsida, eller gå

direkt in på länken www.dundee.ac.uk/iea/Download/EuroNews03b.pdf

Välkommen till
Göteborg i vår!
**Arbete, Miljö
och Hälsa 2004**

Utbildningsdagar 5-7 maj

Du hittar program, information och anmälningsblankett på <http://www.amh2004.se>. För mer information kontakta: Ingela Nyth, 031-343 81 91, ingela.nyth@ymk.gu.se

Inbjudan till
**NEONs
stormöte**
Malmö 1-2 april

Den 1-2 april har Nätverket för Epidemiologi och Nutrition (NEON) sitt årliga stormöte i Malmö. Det visar sig nu, då den ordinarie anmälningsperioden har gått ut, att ett antal platser finns kvar. Vi kan således inbjuda åhörare utanför NEON kretsen.

Detta är ett unikt tillfälle. Victor Kipnis (matematisk statistiker) från National Cancer Institute i USA kommer nämligen hit och presenterar OPEN-studien (Observing Protein and Energy Nutrition; *Am J Epidemiol* 2003; 158(1): 14-21; discussion 22-6).

För dem av er som är intresserade av mätfel i epidemiologiska studier, eller använder sig av nutritionsepidemiologiska data i analysprojekt, är detta ett fantastiskt tillfälle att ta del av, och diskutera, en unik studie om mätfelsstrukturer vid matvanemätningar.

Om du är intresserad tag då kontakt med Elisabet Wirfalt för närmare information (040-33 35 18 eller elisabet.wirfalt@smi.mas.lu.se). Information finns också på NEONs hemsida: <http://www.umu.se/phmed/epidemi/neon/>

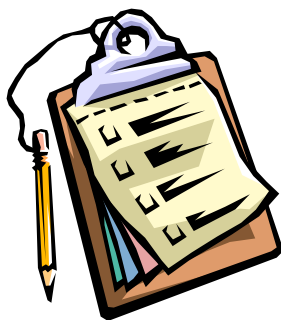
Välkommen till Malmö och NEON-mötet!

Kursrapport:
**Workshop om surveymetodik
för folkhälsoundersökningar**

Annika Isaksson, Matematik LIU
anisa@mai.liu.se

Slutet av förra året (3/12 2003) arrangerade Statistikersamfunders Surveysektion och Föreningen för medicinsk statistik (FMS) för första gången en gemensam workshop. Temat, "surveymetodik för folkhälsoundersökningar", lockade en engagerad skara om närmare 20 personer till föreläsningssalen på Karolinska institutet. Plötslig sjukdom tvingade tyvärr en av de tilltänkta föredragshållarna att lämna återbud, men tre intressanta föredrag kvarstod och bjöd tillsammans på en fullmatad eftermiddag.

Först ut bland talarna var Marika Wenemark, Folkhälsovetenskapligt Centrum i Linköping, som berättade om metodarbetet kring den nyligen genomförda undersökningen "Östgötens psykiska hälsa". Bland annat valde man i denna undersökning, som utfördes postalt, att arbeta med helt anonyma enkäter. För att ändå kunna följa upp bortfallet bifogades ett märkt svarskort som skulle skickas in separat. Förfarandet gav troligen mindre bortfall och mera uppriktiga svar än om ett märkt frågeformulär använts. (Svarsfrekvensen slutade på 66 % med endast en påminnelse. Med en förkortad enkät till en del av bortfallet blev svarsfrekvensen hela 78 % på de frågor som ingick där. I andra, liknande, studier ligger svarsfrekvensen på omkring 50 %.)

Nibia Aires från AstraZeneca, Göteborg, redogjorde för de metoder för att göra urval och bearbeta insamlade data som typiskt används inom folkhälsoundersökningar. I princip förekommer två sätt att behandla data: dels den designbaserade ansatsen där man viktat data med hänsyn till urvalsdesignen; dels den modellbaserade s.k. superpopulationsmodellen där stickprovet analyseras som om det

vore ett OSU - oberoende slumpmässigt urval (oavsett hur urvalet gjorts). Den förstnämnda ansatsen föredras när man vill beräkna väntevärdesriktiga skattningar av parametrar (unbiased estimators); den senare i olika typer av "analytiska" hälsoundersökningar.

Slutligen gav Paul W. Dickman vid Institutionen för medicinsk epidemiologi och biostatistik, Karolinska institutet, en översikt av hur svenska registerdata används inom epidemiologin. Vissa av våra register är faktiskt unika, och möjliggör uppskattningar av absoluta risker för att insjukna i olika sjukdomar på ett sätt som inte är möjligt i andra länder.

För den som missade workshopen finns möjlighet att ta del av föredragshållarnas bilder på hemsidan <http://www.statistics.su.se/modern-surveys/workshop.htm>.

Har du varit på en kurs eller konferens och vill dela med dig av din nyfunna kunskap? Skriv en kursrapport och skicka in till Svepet-redaktionen!

Kursrapport: Analysis of ordinal data - a practical approach

Anna Bladström, Tumörregistret Lund

anna.bladstrom@skane.se

I december 2003 hölls en 3 dagar lång kurs i analys av ordinal data med Elisabeth Svensson, professor vid Örebro universitet. Kursen anordnades av Biostatistik Öresund, som är ett relativt nybildat nätverk för biostatistik i Öresundsområdet (se artikel i detta nummer av Svepet, reds anm). Totalt var det drygt 20 svenskar och danskar som deltog, där de flesta inte helt oväntat kom från Öresundsregionen.

Eftersom det finns vissa svårigheter för svenskar att förstå danska (i mitt fall mycket stora) och vice versa, så hölls kursen mestadels på engelska. Det lilla deltagarantalet gjorde att det

blev en bra diskussionsmiljö, vilket uppmuntrades av Elisabeth eftersom som hon sa ”annars skulle bli urlless på att höra sin egen röst oavbrutet i tre dagar”.

Ordinaldata har i många studier inte analyseras på ett optimalt sätt, eller i värsta fall direkt felaktigt. Kursen handlade till största del om Elisabeths Svenssons utveckling av analysmetoder för att på bästa sätt hantera ordinal data. En nyttig punkt för mig var hur man kan mäta förändring, där förändring ofta mäts med Cohens kappa, men det anger bara graden av förändring och inte vilken typ av förändring som skett. Elisabeth har därför konstruerat tre mått som anger graden av lägesändring, graden av koncentrationsändring och graden av oenighet i rangordning.

Nästan lika intressant som att höra om hennes statistiska metoder, tycker jag att det var att höra henne berätta om sina erfarenheter med att

försöka få folk att använda dom. Hennes anekdoter var ofta kryddade med en stor nypa sarkasm. Blä berättade hon om en handledare som inte ville låta sin doktorand använda hennes föreslagna metod eftersom hon inte förstod vad en median var, men däremot ansåg sig helt och hållet förstå t-test.

Sammanfattningsvis tycker jag att kursen var givande. Biostatistik Öresund planerar att regelbundet anordna kurser i framtiden och jag deltar gärna på fler kurser.

Kursrapport:

Evidence Based Medicine

Lene Povlsen, Paediatric Dept, Glostrup

lpovlsen@image.dk

I have just participated in the course “Evidence Based Medicine” at The Nordic School of Public Health in Gothenburg and would like to highly recommend it.

The course lasted 2 weeks corresponding to 2.5 Swedish course points or 3.75 ECTS (European Credit Transfer System). It was an advanced course - in the Nordic School on the highest level (level 3 or a “research course”). It was conducted in English, and the participants came from all Nordic countries and even some from other parts of the world. The course comprised lectures as well as work in interdisciplinary groups.

We obtained a wide introduction to the concept “evidence based”. There were lectures in more traditional epidemiological topics, e.g. diag-

nostic tests (sensitivity, specificity, ROC curves), bias and confounding, as well as randomising/clinical trials. We received a detailed instruction in performing systematic reviews and meta-analysis, including practice. Evidence based was even looked at in relation to epidemiology, clinical decisions, screening-policy and guidelines.

The group work was extensive and comprised evaluation of the effect

of HRT/Hormone Replacement Therapy on cardiovascular disease, cancer and osteoporosis respectively in menopausal women. The work included reviewing articles and selecting studies for a final meta-analysis. The results were communicated both in writing and by oral presentations with subsequent discussions in an attempt to obtain consensus.

To sum up we acquired a lot of useful knowledge of the quality of scientific studies and research - first of all we learned to be critical and aware of all types of errors, both in planning, performing and reporting/publishing, including an introduction to ethical aspects and regulations.

As already mentioned the course is highly recommended.

Ny avhandling: Studies on sense of coherence, experienced chest pain, psychological well-being, and social support in coronary artery bypass grafting patients

Ingela Karlsson, Thoraxkirurgi GU / Inst för hälsa och vård KaU
ingela.karlsson@kau.se

Bypassoperation är en etablerad behandlingsmetod för patienter med kranskärslssjukdom. Majoriteten av patienterna blir befriade från sina symtom, dock har några kvarstående eller återkommande bröstsmärta. Tidigare studier har visat övertygande goda resultat vad gäller livskvalitet efter bypassoperation. Inte desto mindre är gruppen med nedsatt livskvalitet efter operation betydande då antalet utförda operationer tas i beaktande. Få studier har undersökt relationen mellan bröstsmärta och livskvalitet. Individens coping kapacitet (kapacitet att hantera stressorer), här operationaliserad genom Antonovsky's koncept känsla av sammanhang (KASAM), är av avgörande betydelse för livskvalitet.

Syftet med avhandlingen var; att beskriva coping kapacitet och psykologiskt välbefinnande före och efter bypassoperation; att finna preoperativa prediktorer för upplevelse av bröstsmärta ett år efter bypassoperation; att undersöka relationer mellan upplevelse av bröstsmärta, coping kapacitet och psykologiskt välbefinnande, samt att undersöka om eventuella relationer mellan bröstsmärta och välbefinnande modererades av coping kapacitet eller socialt stöd.

Två grupper inkluderades. Grupp I (N=111) besvarade ett frågeformulär vid fem tillfällen (före koronarangiografi, dagen före operation och tre, sex och tolv månader postoperativt) och

Grupp II (N=102) vid ett tillfälle, tre år postoperativt. Frågeformulären innehöll "the Seattle angina questionnaire" (SAQ), en ja/nej fråga angående upplevelse av bröstsmärta, KASAM-skalan, fyra frågor avseende upplevelse av ensamhet, nedstämdhet, stress, oro, "the Psychological well-being index", en övergripande fråga avseende livskvalitet och "the Multidimensional scale of perceived social support". Medicinska data hämtades ifrån patientjournaler.

Idelarbete I (Grupp I) visades att upplevelse av ensamhet var oförändrad medan nedstämdhet, stress och oro minskade signifikant från före till ett år efter operation. KASAM värden från före operation till ett år efter var stabila. Vid analyser på individnivå visade dock en grupp (14,7 %) en höjning av KASAM värde (>10 %) från före till ett år efter operation, en grupp (26,6 %) visade en sänkning (>10 %) och en grupp (58,7 %) var oförändrad.

Patienter med höga oförändrade KASAM-värden eller värden höjda med >10 % (38,5 %) jämfördes med patienter med låga/moderata oförändrade värden eller värden sänkta med >10 % (61,5 %). Patienter med höga eller ökade KASAM-värden visade en fördelaktigare utveckling av psykologiskt välbefinnande från före till efter operation, de rapporterade också signifikant högre grad av psykologiskt välbefinnande postoperativt jämfört med patienter med stabila låga/moderata eller sänkta värden. I gruppen med höga/ökade KASAM-värden upplevde signifikant färre patienter (21 %) postoperativ bröstsmärta än i den andra gruppen (42 %).

Idelarbete II (Grupp I) studerades prediktiva faktorer för upplevelse av bröstsmärta ett år postoperativt. Alla variabler med signifikansnivå $p < 0.10$ i univariata analyser inkluderades i en multivariat analys. Oberoende preoperativa, prediktiva faktorer var: body mass index (>25), KASAM (moderata/låga värden), ejektionsfraktion (<50 %) och nedstämdhet (moderata/höga värden).

Idelarbete III och IV (Grupp I och II) jämfördes patienter som upplevde bröstsmärta ett år och tre år efter operation med patienter utan upplevelse av bröstsmärta. Trettiofyra procent av patienterna i Grupp I rapporterade bröstsmärta ett år postoperativt. Motsvarande siffra tre år postoperativt i Grupp II var 51 procent enligt ja/nej frågan, enligt SAQ hade 8 procent daglig bröstsmärta, 14 procent varje vecka, 24 procent mer sällan och 54 procent hade ingen bröstsmärta under de senaste 4 veckorna.

Patienter med bröstsmärta ett år (Grupp I) och tre år (Grupp II) efter operation hade signifikant lägre grad av psykologiskt välbefinnande än patienter utan bröstsmärta. De rapporterade dessutom signifikant lägre KASAM-värde än patienter utan bröstsmärta ett år efter operationen. Efter tre år sågs inte denna skillnad, dock indikerades en icke-linjär trend (icke-signifikant); ju högre frekvens av bröstsmärta enligt SAQ ju lägre KASAM-värden. Vidare angav patienter med bröstsmärta lägre grad av socialt stöd ett år postoperativt än patienter utan bröstsmärta.

Patienter med bröstsmärta rapporterade sänkt KASAM värde från före operation till ett år postoperativt, ökad upplevelse av ensamhet, minskad grad av nedstämdhet, stress och oro, dock var ingen av dessa skillnader statis-

forts. nästa sida

forts. från förra sidan

tiskt säkerställda. Patienter utan bröstsmärta hade oförändrad grad av KASAM och ensamhet, signifikant minskade nivåer av nedstämdhet, stress och oro.

För att bedöma betydelsen av coping kapacitet delades Grupp I och Grupp II i två undergrupper vardera enligt postoperativ grad av coping kapacitet (KASAM värde > median vs KASAM värde < median). Patienter med bröstsmärta och höga KASAM-värde hade högre grad av psykologiskt välbefinnande än patienter med låga KASAM värde både ett år och tre år postoperativt. (Ett fåtal av dessa skillnader var icke-signifikanta.) Även bland patienter utan bröstsmärta efter ett år hade de med höga KASAM värde högre grad av välbefinnande än de med låga KASAM värde.

Betydelsen av socialt stöd undersöktes på samma sätt. Bland patienter med bröstsmärta sågs inga (med ett undantag) statistiskt säkerställda skillnader i grad av psykologiskt välbefinnande mellan patienter med hög grad av socialt stöd jämfört med de med låg grad. För patienter utan upplevelse av bröstsmärta var situationen annorlunda. Ett år postoperativt rapporterade gruppen med hög grad av socialt stöd signifikant bättre välbefinnande än de med låg grad av socialt stöd. Efter tre år sågs liknande skillnader i vissa välbefinnande mått medan andra var lika oavsett grad av socialt stöd.

Sammanfattningsvis visar studien att psykologiskt välbefinnande efter bypassoperation inte enbart är beroende på frihet ifrån bröstsmärta. Individens coping kapacitet (i termer av känsla av sammanhang) är av mycket stor betydelse. Det är dessutom tydligt att preoperativa psykosociala faktorer, tillsammans med biomedicinska faktorer och operationen *per se*, har betydelse för resultatet. Intervention som riktas till dessa patienter bör vara av kombinerad biomedicinsk och psykosocial karaktär, såväl pre- som postoperativt. Fortsatt forskning bör vara flerprofessionell och ha en biopsykosocial profil.

Tag chansen att synliggöra **din** avhandling!
Skriv en svensk sammanfattning (7-900 ord) och skicka till Svepet-redaktionen!

“Bli medlem i IEA!”

Information från International Epidemiology Association

Consider memberships of IEA:

- Becoming part of an international data-base of epidemiologists, which appears on the Association's website
- Receiving the highly-reputed International Journal of Epidemiology, published by Oxford University Press - the IJE is one of very few public health journals with an international orientation, publishing research articles from almost all over the world
- Receiving regular announcements of the IEA Triennial World Congress of Epidemiology (International Scientific Meeting of IEA), as well as Regional Scientific Meetings and Conferences)
- Receiving all the announcements of the European Congress of Epidemiology (to be held in Porto, Portugal, in 2004 and in Utrecht, The Netherlands, in 2006), as well as, of course, a discounted registration fee.
- Receiving the IEA Newsletter and the IEA EEF Newsletter.

For more information on IEA, please visit our website at www.IEAweb.org or write to the IEA secretariat at ieasecretariat@link.net.

You can download the 'IEA Application Form for Membership' from our website. We look forward to receiving your nomination, by mail or fax, at your earliest convenience.

Address: 38, Ismailiah Street, Apt. 201, Mostafa Kamel, Alexandria, Egypt

Tel/fax: +(203) 546 7576

E-mail: IEAsecretariat@link.net

Web: www.IEAweb.org

European Congress of Epidemiology IEA - EEF

Porto (Portugal), 8-11 September 2004

On behalf of the International Epidemiological Association - European Epidemiology Federation, the European Congress of Epidemiology will be organized by the Portuguese Epidemiological Association. This will be the first time that a meeting sponsored by the International Epidemiological Association, celebrating its 50 years in 2004, takes place in Portugal.

This Congress will be a major opportunity for an exchange of experiences between different countries and cultures taking Europe as a reference and epidemiology as the bridging science. Learning from each other; reviewing cooperation and

international partnerships, and launching new teaching, training and research projects is the ultimate aim of our meeting. We hope that the atmosphere of Porto will be the ideal environment to achieve our goals. For more information, please visit: <http://www.euroepi2004.org>.

The submission period ranges from November 1, 2003 to February 29, 2004, with deadline for abstract submission on February 29, 2004. Information on Acceptance of Abstracts will be in April, 2004. To get the “early-bird discount”, please register before June 30, 2004.

Kommande kurser och konferenser

SVEPET-redaktionen
c/o Anna Axmon
Yrkes- och miljömedicin
Universitetssjukhuset
221 85 Lund

EdKurs/konferens	Datum	Plats	Arrangör/kontakt
2004			
Flerårliga kurser i epidemiologi	Våren	Rotterdam (Holland)	Netherlands Institute for Health Science http://www.nihes.nl
New Statistical Methods in Epidemiology	7-12 mars	Klumpfjäll (Sverige)	Matematisk statistik, Umeå Universitet http://www.stat.umu.se/vinterkonf2004
NEON Stormöte	1-2 april	Malmö (Sverige)	Nätverket för Epidemiologi och Nutrition (NEON) http://www.umu.se/plimed/epidemi/neon
10th International Congress on Public Health	19-22 april	Brighton (England)	World Federation of Public Health Associations http://www.plaworldcongress.com/
Moderna statistical methods in exposure assessment and its implication for research and practice	19-23 april	Edsåsdalen (Sverige)	Nordiska Institutionen för Vidareutbildning inom Arbetsmiljöområdet (NIVA) http://www.niva.org
Arbete, miljö och hälsa	5-7 maj	Göteborg (Sverige)	Avdelningen för yrkesmedicin, Sahlgrenska Universitetssjukhuset, Göteborg http://www.amb2004.se/
Educational conference on cancer prevention	6-8 maj	Dead Sea (Israel)	CHS National Cancer Control Center at Carmel Medical Center B. Rappaport Faculty of Medicine, Technion http://nccc.technion.ac.il/
Statistical practice in epidemiology using R	29 maj-4 juni	Tartu (Estland)	Department of Public Health & Institute of Mathematical Statistics, University of Tartu http://www.biostat.ku.dk/~bxc/SPE/
5th international course on occupational hazards and reproductive health	6-10 juni	Naantali (Finland)	Nordiska Institutionen för Vidareutbildning inom Arbetsmiljöområdet (NIVA) http://www.niva.org
Everything you need to know about causal inference	16-18 juni	Stockholm (Sverige)	Avdelningen för medicinsk epidemiologi och biologi, KI / Prof. Donald B Rubin http://www.karolinskaeducation.ki.se
3rd nordic conference on epidemiology	17-19 juni	Kuopio (Finland)	The Finnish Society of Epidemiology http://www.finepi.org/nordicepidemiology
17th residential summer course	21 juni-9 juli	Florens (Italien)	European Educational Programme in Epidemiology
The 11th international congress on twin studies	2-4 juli	Odense (Danmark)	The University of Southern Denmark http://www.icis2004.sdu.dk
15th International Summer School of Epidemiology	5-9 juli	Ulm (Tyskland)	University of Ulm, Germany http://www.uni-ulm.de/epidemiologie/Summer_School/summer_school.html
The 16th conference of the ISEE	1-4 augusti	New York (USA)	International Society for Environmental Epidemiology (ISEE) http://www.iseept.org/meeting.htm
The 14th Erasmus Summer Programme	9-27 augusti	Rotterdam (Holland)	Erasmus University Medical Center Rotterdam Netherlands institute for health sciences (n i h e s) http://www.nihes.nl
20th Conference on Pharmacoepidemiology	22-25 augusti	Bordeaux (Frankrike)	International Society for Pharmacoepidemiology http://www.pharmacoepi.org
European Congress of Epidemiology	8-11 september	Porto (Portugal)	International Epidemiological Association - European Epidemiology Federation http://www.euroept2004.org
17th international symposium on epidemiology in occupational health	13-15 oktober	Melbourne (Australien)	Scientific committee on epidemiology in occupational health http://www.med.monash.edu.au/epiob2004
Svenska läkarsällskapets riksstämman	24-26 november	Göteborg (Sverige)	Svenska läkarsällskapet http://www.svls.se
2005			
17th IEA Conference	21-25 augusti	Bangkok (Thailand)	International Epidemiological Association (IEA) http://www.taorai.com/iea/home.htm

Redaktionen är tacksam för tips om kurser och konferenser som kan intressera medlemmarna i SVEPI!